

דרך מצותיך

**עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ**

מצוות תגלחת מצורע (ג)

פרשת תזריע-מצורע

תשפ"ה

לומדים יקרים,

השבוע אנו ממשיכים לפרסם את סדרת השיעורים על מצוות תגלחת מצורע מתוך ספר 'דרך מצוותיך' לאדמו"ר הצמח צדק, והשבוע מתפרסם השיעור השלישי והאחרון, על אף שישנם שני חלקים נוספים למאמר. כרגיל, במקביל לשיעורים החדשים אנו מפרסמים את ביאור הרב ללקוטי תורה על פרשת השבוע.

תוכן העניינים

סיכום השיעורים הקודמים.....3

איסור גילוח סימני הטומאה: נתינת יניקה לחיצונים.....4

'גילוח' עסקי האדם שלא לצורך.....10

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

ומזה הטעם הוזהרו הלווים במדבר להעביר תער על כל בשרם, כי דרכם והילוכם בקדש הוא בבחינת התלהבות וכלות הנפש להסתלק מן הכלי, שזה היה עבודתם בשיר של יום בקול רינה ונעימה, וכמו שנתבאר בליקוטי אמרים חלק א פרק נ. ומאחר שעבודתם בהסתלקות מהכלי, הנה האור שבכלי מצומצם כי כל עיקרו

שערות, גם אם המקור הראשון הוא בקדושה, הן עלולות לרדת לדרגות שהן הפך הקדושה. לכן שיש דרגות והוראות שונות בנוגע לשערות: השערות של הנזיר שמקודש לפי שעה הן בגדר קודש, אבל אצל אדם אחר שהוא לא בדרגת קדושה השערות יכולות להיות בדרגת מותרות, ולפעמים אפילו בדרגה של טומאה.

בחלק האחרון של השיעור הקודם דובר על כך המצווה, שאומנם הייתה מצווה לשעתה, לגלח את כל שיערותיהם של הלווים. ההסבר היה שהלווים במהותם הם בבחינת הגבורה, שהיא בעצמה עניין של צמצום, ועבודת הלווים היא בעיקרה הניסיון לעלות מלמטה למעלה. כלומר מטרת הלוי היא במובן מסוים לעזוב את הכלי ולהתרחק ממנו, ולכן כל עבודתו היא בבחינת הגבורה, שהרי הוא רוצה לעלות למעלה, להתרחק ולהסתלק.

ומזה הטעם הוזהרו הלווים במדבר להעביר תער על כל בשרם, כי דרכם והילוכם בקדש הוא בבחינת התלהבות וכלות הנפש, להסתלק מן הכלי, שזה היה עבודתם בשיר של יום בקול רינה ונעימה, שמטרתו היא לעורר את הרצון לצאת ממסגר החומר ולהתעלות מתוכו, וכמו שנתבאר בליקוטי אמרים חלק א פרק נ. ומאחר שעבודתם בהסתלקות מהכלי, הנה האור שבכלי מצומצם כי כל עיקרו

סיכום השיעורים הקודמים

המאמר התחיל ביחס לבעיה של גילוח שערות, ועיקרו של דבר היה להסביר כמה נקודות יסוד. האחת, שעניין השערות מרמז תמיד להארה מצומצמת ביותר ביחס למקור ושורש של עניין מסוים, והן מעין דמעין של המקור הראשון. כשמדברים על יחס בין גדול וקטן, לדוגמה האצבע שברגל לגבי הראש, אז הרבה פעמים מדובר על יחס שהוא קרוב יותר מאשר היחס בין הראש לבין השערות שצומחות ממנו, מפני שלראש ולשערות יש קשר רופף מאוד.

בכל אופן, כשהשערות צומחות הן מרמזות על גילויים של תכנים מסוימים. הגילויים האלו יכולים לבוא לידי ביטוי בכמה אופנים, והדבר בעיקר תלוי בטיבו של המקור הראשון. כלומר, אם המקור הראשון הוא בדרגה גבוהה, הרי שהצמצום הגדול לא רק שאיננו מביא לפחיתות ולפגם, אלא להפך – הוא מוסיף יתרונות רבים מסוגים שונים, משום שהמקור עצמו הוא בדרגה כל כך גבוהה שאיננו ניתן להשגה. ממילא, אם מקבלים תמצית או משהו מן המקור הראשון זה רק לתועלת. אולם כאשר אנחנו מדובר על דרגה נמוכה יותר, הרי שאז יש להיזהר שההשפעה לא תצטמצם יותר מדי, כיוון שכאשר היא מצטמצמת ומגיעה לבחינת

עולה מהכללי, אם כן אם יהיה המשכה מרשימת האור שבכלי יהיה מזה יניקת חיצונים.

והנה, על פי זה יובן גם כן מצוות תגלחת המצורע/ בהיות כי המצורע מוחלט, נתבאר לעיל (מצוה קסט) שעניינו הסתלקות מוחין דאבא ופרצופי לאה ורחל, שהם בבחינת לבושים הקדושים' ותמורתם יצאו הנגעים – שאת או ספחת או בהרת, שהם דינים תקיפים, ומהם יונקים אחר כך החיצוניים על ידי שיער לבן כמבואר שם. ובעודו טמא נצטווה שלא לגלח שיער הנתק, כמו שכתוב במצווה קע מפסוק "ואת הנתק לא יגלח", וכן מוזהר שלא יקוץ שאר סימני טומאה, כמו שכתוב במצוות תקפג בסדר תצא, מפסוק "הישמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות" וכו'. וירצה בזה שלא יקוץ סימני הטומאה שמהם יונקים החיצוניים, כנזכר לעיל בעניין השיער הלבן. ורוצה לומר שלא ידמה בנפשו להעביר יניקת החיצונים על ידי זה שיקוץ סימן טומאה שממנו הם יונקים, וידמה בנפשו שבהפרידו סימן זה ממנו בחוזקה הוא מרחיק אותם, כי לא זו הדרך, כי חס ושלום יתגברו יותר. לפי שאין ה' יתברך בא בטרוניא על בריותיו, וכשם שמפרנס כל צבא מעלה הקדושים כך נותן יניקא וחיות גם לסיטרא אחרא כדי סיפוקם עד עת קץ הימין.

להיזהר שהוא לא יקלקל על ידי צמצום יתר של המעט שהוא כבר נותן.

איסור גילוח סימני הטומאה: נתינת יניקה לחיצונים

והנה, על פי זה יובן גם כן מצוות תגלחת המצורע, שהיא המצווה שלנו. בהיות כי המצורע מוחלט, נתבאר לעיל (מצוה קסט) שעניינו של המצורע הוא הסתלקות מוחין דאבא, כלומר יש הסתלקות מוחין שבחוכמה מאותו אדם, ופרצופי לאה ורחל, שהם בחינת הבינה והמלכות, שהם בבחינת לבושים הקדושים ותמורתם יצאו הנגעים – שאת או ספחת או בהרת, שהם דינים תקיפים. מכיוון שאצל אותו אדם בגלל חטאו מסתלק ממנו האור, לכן נוצרת בהרת – שהיא בעצם סימן שהחיות הסתלקה מאותו מקום. יוצא, שהבהרת מבטאת מקום של היעדר, ויותר

עולה מהכללי, אם כן אם יהיה המשכה מרשימת האור שבכלי יהיה מזה יניקת חיצונים. כלומר אם נוסיף כלי שהוא בעצמו כבר מצומצם ומוגבל עוד צמצום גדול מבחינת השיער, הרי שבדרגה הזאת כבר נגיע לעניין שצמצומו הוא גדול עד כדי כך שהוא כבר מהווה מקור יניקה לרע. אם כן, אף על פי שהלוויים הם משרתי הקודש, מכל מקום צריך להיזהר שגם להם יהיו גבולות לצמצום. עבודת הלוי היא להביא את הרצון האנושי לשכוח את החומר; ואילו למשל מדרגת הכהן היא גבוהה משל הלוי ועבודתו היא הפוכה, שכן עבודת הכהן היא להוריד את הקדושה אל תוך החומר. מהבחינה הזו הכהן צריך דווקא לתת, וככל שהוא נותן יותר בכל הדרגות כך הוא משפיע יותר קדושהו אילו כאמור הלוי דווקא צריך

יקוץ את שאר סימני הטומאה, כמו שכתוב במצוות תקפג בסדר תצא, מפסוק "הישמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים" וכו' (דברים כד, ח).

וירצה בזה שלא יקוץ סימני הטומאה שמהם יונקים החיצוניים, כנזכר לעיל בעניין השיער הלבן. לכאורה, אם השיער הזה הוא ביטוי למקור של יניקת כוחות הרע, היה צריך לקצוץ ולקצוץ אותו! ורוצה לומר שלא ידמה בנפשו להעביר יניקת החיצוניים על ידי זה שיקוץ סימן טומאה שממנו הם יונקים, וידמה בנפשו שבהפרידו סימן זה ממנו בחוזקה הוא מדחה אותם, כי לא זו הדרך, כי חס ושלום יתגברו יותר. ומוסיף הצמח צדק משפט בכלל לא רגיל: לפי שאין ה' יתברך בא בטרונא על בריותיו, וכשם שמפרנס כל צבא מעלה הקדושים כך נותן יניקא וחיות גם לסיטרא אחרא כדי סיפוקם עד עת קץ הימין. כלומר כשם שהקב"ה מפרנס את המלאכים, כך הוא מפרנס גם את המזיקים. מה שצריך לעשות הוא להיזהר שלא לתת להם יותר מדי, משום שאז הם גדלים והורסים את הגוף שמזין אותם, כמו פרזיטים. אבל אם האדם ינסה להרוג אותם לגמרי, לא זו בלבד שהוא לא יצליח אלא הוא דווקא יגרום לכך שהם יתגברו ביתר שאת, וכך יכול להיווצר משבר מסוג אחר, שיכול להביא לתוצאות חמורות יותר.

אגב, הנקודה הזו קשורה לכמה עניינים אחרים בעיקר בתחום של המידות והיחסים בתוך המבנה הנפש האנושי. הניסיון להימנע מכל פניה ומכל נגיעה

מזה – היא מבטאת את החלל הפנוי שנוצר. כבר הסברתי כמה פעמים שיש איזושהי כפילות בנגוע לעניין הזה, והיא איננה פשוטה כלל ועיקר: לא זו בלבד שבמקום שהאור נסתלק יש ירידה והסתלקות, אלא שכאשר האור מסתלק ממקום שהייתה בו קדושה הרי שההיעדר הפתאומי יהיה בדיוק להיפך לפי ערך הקדושה.

יש לנקודה הזו כל מיני דוגמאות, ובמובן מסוים כל דיני טומאה וטהרה בנויים על הנקודה הזו, שכל סילוק של כוח הקדושה או של כוח החיים ממקום מסוים, יוצר טומאה. יש כל מיני דוגמאות מתוך העולם הממשי שאפשר להביא, בנגוע לכך שמה שלאחר ההיעדר בעצם נוצרת מציאות חדש שהיא כוח של רע, ושככל שהקדושה שהייתה במקור הראשון הייתה גדולה יותר, כך יש לאחר מכן היעדר גדול יותר. לכן למשל, באופן כללי, טומאה איננה חלה אלא על דבר שיש בו היעדר, מוות, חולי וכן הלאה, וככל שההבדל הוא גדול יותר בין החיים והמוות, כך הטומאה רבה יותר.

לענייננו, זו הסיבה לכך שהצרעת נעשית מקור של טומאה חמורה – משום שהיא הסתלקות של הקודש מאותו אדם, כאשר ההסתלקות באה לידי ביטוי בכך שהאור מסתלק ממנו. ומאותם הנגעים מהם יונקים אחר כך החיצוניים על ידי שיער לבן כמבואר שם, שהשיער הלבן שצומח בנגע הוא בעצמו טומאה לטומאה. ובעודו טמא נצטווה שלא לגלח שיער הנתק, כמו שכתוב במצווה קע מפסוק "ואת הנתק לא יגלח" (ויקרא יג, לג). וכן מזהר שלא

ומאחר ששורת דין תורה נוטית שמגיע להם יניקה זו משורש נפשו של זה, ומלבושים דעשר ספירות עליונות שמושרשת בהם נפשו של זה המצורע, לא ימנע מהם בלי טענה. ואם יקוץ זה סימן הטומאה, יכול להיות שיתגברו ביותר על נפשו, כי בזה שנותנים להם המגיע להם מסתפקים שלא לחטוף ביותר. ועל דרך מה שכתוב בזוהר, בעניין שעיר המשתלח, וכן הוא בעניין עגלה ערופה. ולזה הזהיר "השומר מאד" וגו'.

בסך הכל יהיו שני יצרים רעים; והדברים הללו לא תמיד בלתי נכונים. זאת אומרת שלפעמים קורה שנדמה לאדם שהוא שבר איזושהי תאוה, אלא שזה בא במחיר של כך וכך תאוות אחרות.

דוגמה מסוימת לעניין, היא שאין אדם שאין לו הרגלים קטנים, וזה בהחלט מבטא נורמליות. קורה שהאדם רוצה להראות נורמלי לגמרי והוא נלחם בהרגל הזה – ולפעמים הוא מצליח להתגבר על אותו דבר ולהימנע ממנו; לדוגמה, הוא כבר איננו כוסס יותר את הציפורניים. אלא שבדרך כלל ההימנעות הזו איננה מולידה דבר אחד אלא כמה דברים אחרים, זאת אומרת שאותו דבר עצמו מופיע בכמה צורות. מדוע זה כך? למעשה, גם אנשי מקצוע מסבירים את התופעה באופן דומה: יש כל מיני בדברים קטנים שהאדם צריך איכשהו לתת להם מוצא. בוודאי שכל הדברים הללו הם אינם מנהגים טובים, אבל בכל זאת צריך לתת להם איזה מוצא. לכן, כשאדם חושב שהוא יפתור את הבעיה לא על ידי שינוי מהותו מבפנים אלא על ידי זה שהוא לא ייתן לדבר לצאת החוצה בכוח, הרי שבסופו של דבר אותם הדברים שהוא כביכול נלחם בהם יופיעו בצורות אחרות ויגרמו לנזקים אחרים.

ומכל יחס אל העולם הזה, שהוא לכאורה מקור הרע, וזאת כדי להיפטר מן הרע – הרי שלא זו בלבד שדבר כזה איננו מביא תוספת של ברכה, אלא ההסתגרות והנעילה הזו מפני העולם הזה יכולים להביא להתגברות יתרה של כוחות הרע. מעין זה היו אומרים שכל אדם שגוזר על עצמו יותר ממה שהתורה ציוותה עליו, הרי הוא נכנס לסכנה שהוא יעשה פחות הרבה ממה שהוא מחויב לעשות.

יש כביכול סוג של מודוס ויוונדי, מעין הפסקת אש שבשתיקה בין הכוחות של הטוב והכוחות של הרע, וחלק מהכוחות הללו צריכים להיות ניזונים מהשיירים. זאת אומרת שיש מבנה מסוים בעולם שאנחנו איננו יכולים להילחם בו ולהשמיד אותו על ידי פעולה חיצונית; אינני יכול לגדוע את כוחות הרע על ידי זה שאני טוען שחתכתי את צינורות היניקה שלהם; וכאמור, לא זו בלבד שאינני פותר את הבעיה על ידי זה, אלא אני לפעמים רק מחריף אותה. מדוע? משום שאני משנה את האיזון שיש בדרך הטבע בין הטוב והרע. על ידי זה יכול להיגרם שאותו אדם שהיה פעם בדרגה מסוימת, נופל בנפילה יותר חזקה. מדובר בכמה וכמה מקומות על העניין של שבירת היצר, והיו מספרים על כך מעין בדיחה: מה התועלת בכך שאדם ישבור את היצר?

מיני בעיות אחרות. וכן הוא בעניין עגלה ערופה.

ולזה הזהיר "השומר מאד בנגע הצרעת" וגו'. אדם צריך להתפלל ולדאוג שנגע הצרעת יעבור ממנו; אדם צריך להתפלל "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכריה יג,ב). אדם צריך לקדש את עצמו ולהיות קדוש, אבל אי אפשר לעשות זאת רק על ידי העמדת פנים או על ידי כפייה מבחוץ. אגב, זו אחת הסיבות שכבר מובאת בגמרא (עיין נדרים כב,א) להתנגדותם של חכמים לנדרים, אפילו לנדרים שבקדושה. מדוע לא רוצים שאדם ידור נדר, אפילו שהוא נודר שהוא יעסוק בתורה ובמצוות? זה לא מפני שלא רוצים שהוא יעסוק בכל אלה, אלא לא רוצים שהוא יכניס את עצמו למקום שממנו הוא עלול להינזק יותר ממה שהוא תחילה. בגלל זה גם כל הנוסח של התרת נדרים בנוי על הנקודה שבכלל לא רוצים להיכנס לתוך הנדר.

חשוב להדגיש, מצד שני, שלמרות שנותנים משהו לכוחות הרע כדי שיתספקו בו – צריך גם להיזהר שלא לתת להם יותר מידי. אלו חלוקות עדינות, וצריך לדקדק ולשמור שהנתינה הזו נעשית כמו שצריך, ולא חלילה נותנים יותר מידי למזיקים. לכן, כאשר אני נותן מרצוני לכוחות הללו אני בעצם נותן לו כעבודה זרה, אבל כאשר אני נותן לו על פי ההוראה של הקב"ה, זו נתינה שבעצם אומרת: 'אני כשלעצמי לא מעוניין בנתינה הזו, אלא שהקב"ה צריך לפרנס אותם והוא אמר לי להיות השליח שלו, ולכן

במובן מסוים, עיקר עונשו של המצורע הוא בזה שהוא כביכול ניתן להיות מקור יניקה לחיצונים. לעומת הלוי שהוא איננו חוטא, אלא הוא רק נמצא במצב שבו נדרשת זהירות יתירה, הרי שהמצורע הוא אדם שחטא ולכן החיצונים יונקים ממנו. אם הוא רוצה לעשות תיקון מבפנים, כזה שיעלים את נגע הצרעת מבחוץ, אז השערות שיהיו בחוץ באמת לא יעלו ולא יורידו. אבל אם הוא חושב שהוא מתקן ומטהר את הנגע על ידי זה שהוא קוצץ את סימני הטומאה, במקום לתקן את הדבר בעצמו – הרי שמה שיקרה זה שהנגע יופיע בצורה אחרת. מהצד הזה, אכן יש כל מיני דרגות שהן יקבלו את סיפוקן רק לעת קץ הימין.

ומאחר ששורת דין תורה נוטית שמגיע להם יניקה זו משורש נפשו של זה, ומלבושים דעשר ספירות עליונות שמושרשת בהם נפשו של זה המצורע, לא ימנע מהם בלי טענה. המצורע איננו יכול לומר 'אני אינני רוצה', מפני שעכשיו מגיע להם לינוק ממנו. ואם יקוץ זה סימן הטומאה, יכול להיות שיתגברו ביותר על נפשו, כי בזה שנותנים להם המגיע להם מסתפקים שלא לחטוף ביותר.

ועל דרך מה שכתוב בזוהר, ובעצם גם ברמב"ן וגם במפרשים רבים אחרים, בעניין שעיר המשתלח, שהשעיר משתלח לעזאזל משום שהעזאזל הוא המקום והעניין של הרע, וכביכול שולחים לו שעיר אחד על מנת לגמור בזה את החשבון איתו; אם אני לא אתן לו את השעיר היחיד הזה, יכולות להיווצר כל

אלא הדרך להעביר יניקתם הוא על ידי תשובה. ואז ימשיך מוחין דאבא, והוא דוחה החיצונים על פי התורה על ידי כהן כנזכר לעיל (מצוה קסט). כאשר שב לה' ונרפא ואין יניקת החיצונים ממנו, אז נצטווה לגלח שערותיו. כי אף על פי שטהר מתוך טומאה זו, מכל מקום שיערות שלו שהם הנובלות ומותרי מוחין שלו יוכלו החיצונים להתאחז בהם, כי הם דינים קשים לסיבת קטנות האור עדיין בו, שאין בו עדיין מבחינת קדושה עליונה, שמהם נמשכים לבושים קדושים הנזכרים לעיל דשערות.

יש צד אחר, שהוא איננו בדיוק רע, וכבר כתוב עליו בספר קהלת: "יקר מחוכמה מכבוד שכלות מעט" (קהלת י, א). זאת אומרת שכל כמה ששכלות היא דבר מגונה, הרי ששכלות מעט היא כנראה דבר יקר מחכמה ומכבוד. אדם שאין לו שכלות מעט – ויש אנשים כאלה, שנלחמים בחלק של שכלות מעט שלהם, הם אנשים מתים שכל חוכמתם הגיעה למצב של שכלות. במילים אחרות, יש מום מסוים בכך שהאדם חכם מדי, ולפעמים הוא יכול להיות הרסני עבור האדם. הדוגמה הקלאסית לכך, שמופיעה כבר במדרש (ילקוט שמעוני תהילים, תתמ"ו), היא סיפור על משהו שהשאיר צוואה שהיה כתוב בה שהוא נותן את ממונו לבנו לכשיעשה שוטה. איש לא הבין את הצוואה הזו, והלכו לרבי יהושע בן חנניה שהיה מפורסם כחכם שבדור, וכשהגיעו לביתו ראו שהוא משחק עם הילדים והילדים רוכבים עליו. חיכו שרבי יהושע יגמור לשחק, וכשהוא גמר הוא אמר להם: בשביל מה לכם לשאול את השאלה שלכם? הלא ראיתי בעיניכם את התשובה.

הנקודה כאן מקבילה למה שדובר לעיל בנוגע למילי דשטותא: יש חלק מסוים שהוא חיוני עבור הדבר הגדול יותר, אלא

בעצם כל מה שאני עושה זה למלא את השליחות של הקב"ה'.

למעשה, אפשר למצוא בכל מיני נוסחים קבליים לפני עשיית כל מיני מצוות, דברים שנוגעים לעניין הזה. למשל, בחרוז האחרון של הפיוט 'אסדר לסעדותא' שמיוחס לאר"י, כתוב: "ידי אסחי אנא, לגבי חד מנא, לסטרא חוריןא, דלית בה ממשא". זהו חרוז שכנראה קשור למים אחרונים, ומשמעותו היא: 'אני ארחץ את ידי לתוך כלי אחד, לצד האחר שאין בו ממש'. תמצית החרוז הזה נוגעת לעניינו: יש גבולות בהם צריך לשמור על איזון מסוים. האיזונים הללו יכולים להיות בין חול לקודש או בין טוב לרע, ואני צריך לדעת שאינני יכול למנוע את הרע לחלוטין. לכן, לא תמיד מי שנראה לו שהוא גורע מחלקו של הרע בהכרח מביא תועלת לעולם, משום שעל ידי הגריעה הזו הוא למעשה כביכול מעוות את האקולוגיה של העולם המטאפיזי. אם כן, יש דברים מסוימים שהם לא בהכרח טובים, שגם אותם האדם צריך להביא בחשבון. אגב, דיברו בסגנון הזה בנוגע לבעיות מוסריות. יש דברים מסוימים שהם לא טובים, אבל הם חלק מן החיים ובתוך מבנה מסוים.

אותה השאלה: היכן המוסכמות הללו הן דבר מחייב היכן לא; היכן האדם יכול לעשות ככל העולה הרוחו, ומתי הוא צריך לדאוג לכך שלא כולם ירננו אחריו.

אגב, יש בעיות כאלה בהלכה לגבי משא ומתן באמונה, במובן זה שיש גבולות לדיוק שבו אפשר לעסוק במשא ומתן, ושיש גבולות לדיוק שבו אפשר לשמור על ההבטחה, וצריך לדעת שאם אדם עובר את הגבול הזה הוא כבר איננו מביא תועלת, הוא איננו מוסיף קדושה ויראה. אם כן, כל העניין הזה הוא ללא ספק בדקי-דקויות.

אלא הדרך להעביר יניקתם הוא על ידי תשובה. במקום לקצוץ את הסימן החיצוני, האדם צריך לתקן את הבעיה מפנימיותה, ממקורה הראשון. ואז ימשיך מוחין דאבא, והוא דוחה החיצונים על פי התורה על ידי כהן כנזכר לעיל (מצוה קסט).

אך כאשר שב לה' ונרפא ואין יניקת החיצונים ממנו, ואין להם שום זכות לקחת ממנו, אז נצטווה לגלח שערותיו. כי אף על פי שטהר מתוך טומאה זו, מכל מקום שיערות שלו שהם הנובלות ומותרים מוחין שלו יוכלו החיצונים להתאחז בהם, כי הם דינים קשים לסיבת קטנות האור, עדיין בו, שאין בו עדיין מבחינת קדושה עליונה, שמהם נמשכים לבושים קדושים הנזכרים לעיל דשערות. כלומר אותה הסיבה שאומרת בהתחלה לא לגלח את השערות, היא במובן מסוים הסיבה כאן מדוע כן לעשות את זה. מעין זה אומרים שדברים מסוימים שמותרים לכל אדם אסורים לבעל תשובה, או שדברים

שיש כל מיני דברים שבהם האדם איננו יכול להרוג את היצר. מה שהוא צריך לעשות זה לשמור אותו בתוך מידות מסוימות, כיוון שכאשר הוא מנסה להרוג את היצר הרע, לא רק שהוא איננו מביא לתוצאה הרצויה אלא הוא יכול להרוס את מה שכבר יש.

כפי שאמרתי, זוהי נקודה שהיא תמיד דקה גם לגבי עבודת ה', וכתבו הרבה מאוד על העניין הזה. גם לגבי מכלול החיים יש את השאלה מהו בדיוק הגבול שבו צריך להביא בחשבון שדברים מסוימים כביכול צריכים לקבל שוחד, כדי להמשיך לחיות חיים שקטים. שאלת הגבול היא בכלל לא פשוטה, כיוון שמיד מעבר לפינה מצויה השחיתות. כך למשל גם אדם יכול לתהות מה הגבול בין לחיות בעולם לבין לחיות קצת יותר מיד.

הרמב"ם למשל (יסודי התורה ה,יא) מדבר על השאלה מהו קידוש השם אצל תלמיד חכם, והוא אומר שחכם בישראל צריך לנהוג בצורה כזו שכל דרכיו יהיו בקדושה ולפנים משורת הדין, דיבורו בנחת עם הבריות, שיהיה מן הנעלבים ואינם עולבים וכן הלאה. אבל לאחר כל הדברים הללו מוסיף הרמב"ם: והוא שלא יתרחק ולא ישתומם", כלומר שהוא לא יהיה משוגע. מה הכוונה? יכול להיות שאדם נעשה קצת יותר מידי טוב, ואז במקום שיהיה בזה קידוש השם זה נעשה חילול השם. לכן תלמיד חכם צריך להישאר בגבולות המוסכמות – למרות שהמוסכמות הללו בהחלט יכולות להיות דברי הבאי, משום שהם חלק ממבנה החיים. זאת אומרת שגם כאן יש שוב את

מה שאין כן כשאחר כך מאיר בו קדושה עליונה דאבא, אזי כתיב "לא תקיפו פאת ראשכם" וגו' כי מהם המשכות לבושים קדושים כנזכר לעיל.

ומעניין לעניין, יש לבאר גם כן הנהגה לכל אדם בעסקיו, מיוסד על פסוק "וגילחה את ראשה" והיינו ברוחניות גם כן גילוח השערות הצריכים גילוח, כי הן מותרות אשר מהן יונקים החיצוניים. והיינו מה שמרבה האדם ומטריד דעתו וליבו בעסקיו במשא ומתן ומרבה בעסקים, שזהו ללא צורך.

וביאור הדבר, הנה כתיב: "וברכך ה' אלוקיך בכל אשר תעשה", יש להבין למה אמר "אשר תעשה"? למה לו לאדם לעסוק במשא ומתן, ושבוה יברכו ה' ויתן לו טרף נפשו ונפשות בני ביתו, מאחר שכבר נכתב ונחתם לו פרנסתו בראש השנה ויום הכיפורים, כמו שאמרו חז"ל: "מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום כיפור" (ביצה טז, א). ומאחר שהם קצובים אם כן לכאורה גם אם לא יעסוק במשא ומתן יהיה לו פרנסתו, שהרי מה שקצב הקב"ה ודאי יקיים, כי ההוא אמר ולא יעשה חס ושלום. ובוודאי שגם אם יעסוק לא ירבה על הקצבה, ואם כן למה לו טרדת העסק?

ויובן, להקדים להבין מה שאמרו חז"ל: "אדם נידון בכל יום", מאחר שמזונותיו קצובים לו מראש השנה ויום הכיפורים, אם כן מהו עניין הדין בכל יום? ועוד צריך להבין למשל, מה שמבקשים בכל יום בשמונה עשרה "רפאנו ה' כו", "ברך עלינו את השנה הזאת" – מהו עניין בקשה זו, מאחר שכבר נקצב הכול בראש השנה ויום הכיפורים? גם בזוהר מצינו שרב המנונא סבא היה מתפלל

מאיר בו קדושה עליונה דאבא, אזי כתיב "לא תקיפו פאת ראשכם" וגו' (ויקרא יט, כז). זאת אומרת שמה שעבור המצורע הוא מצווה, אצל אדם אחר זו עבירה. כי מהם המשכות לבושים קדושים כנזכר לעיל. מדוע כשהמצורע נטהר הוא צריך לגלח את עצמו באופן כזה שלאדם אחר אסור היה לעשות? זה מפני ההבדל של הגבולות שיוצאים מכל אחד מהם.

'גילוח' עסקי האדם שלא לצורך

ומעניין לעניין, יש לבאר גם כן הנהגה לכל אדם בעסקיו, מיוסד על פסוק "וגילחה את ראשה ועשתה את ציפורניה" (דברים כא, יב). המאמר התחיל מהעניין של "וגילחה את ראשה", ודובר על כך שאשת

שאחרים צריכים לעשות אותם – בעל תשובה אינו צריך לעשות. לדוגמה, אסור לאדם לומר "אי אפשי בבשר חזיר", כלומר אינני יכול לסבול את זה, אלא הוא צריך לומר "אפשי ואפשי, אלא מה אעשה שהקב"ה גזר עליי". ועל כך אומרים שזה נכון לגבי אדם שמעולם לא אכל חזיר, אבל אדם שכן אכל פעם חזיר איננו צריך להגיד "אפשי בבשר חזיר", אלא הוא דווקא צריך לומר "אי אפשי בבשר חזיר". גם כאן יש אותו דבר: אף על פי שהאיש לכאורה השתנה בפנים, הרי שעדיין יש דברים חיצוניים שנמשכים, ולכן איש כזה צריך לגלח את כל שערו – כדי שהוא ישנה את כל הצדדים של העבר שלו באופן אחר מאשר אדם רגיל. מה שאין כן כשאחר כך

טרדת העסק? זה מעין המסופר על המן: כל אדם נמצא באותו המצב, מפני שלכל אדם קצוב מראש השנה כמה הוא ירוויח וכמה יפסיד, ומכיוון שהקצבה הזו קבועה לא ברור לשם מה לו להתייגע על פרנסתו; עדיף לו להמתין, והקצבה כבר תגיע אליו. גם כאן בעצם מדובר על בעיית הגבול. יש סיפור בגמרא (בבא בתרא יא, א) על רבן יוחנן בן זכאי ראה שנגזר על בני אחרות שיפסידו סכום מסוים, ובמשך כל אותה השנה הוא גבה מהם צדקה יותר מיכולתם, ולפי חשבוננו נותרו עוד מספר מסוים של דינרים שהם היו חייבים; ואכן הגיע השלטון ולקח מהם את אותה הסכום. לאחר מכן רבן יוחנן בן זכאי סיפר להם שמראש היה קצוב שהם יפסידו כך וכך, והוא החליט שמוטב שיתנו צדקה. הם שאלו מדוע הוא לא אמר להם על כך מראש, והוא ענה: לו הייתי אומר לכם, לא הייתם נותנים בלב שלם; שנתתם באופן כזה, עשיתם את זה מתוך הרגשה שאתם נותנים משלכם.

ויובן, להקדים להבין מה שאמרו חז"ל: "אדם נידון בכל יום" (ראש השנה טז, א), אלא שמאחר שמזונותיו קצובים לו מראש השנה ויום הכיפורים, אם כן מהו עניין הדין בכל יום? ועוד צריך להבין למשל, מה שמבקשים בכל יום בשמונה עשרה "רפאנו ה'" כו', "ברך עלינו את השנה הזאת" – מהו עניין בקשה זו, מאחר שכבר נקצב הכול בראש השנה ויום הכיפורים? לשם מה לבקש "ברך עלינו את השנה הזאת" כשכבר הוחלט האם השנה הזו ברוכה או לא? גם בזוהר מצינו שרב המנונא סבא היה מתפלל

יפת תואר היא בעצם הנפש, ואם אדם רוצה בנפש הוא צריך לגאול אותה מן השבי. אחד הדברים שצריך לעשות לשם כך זה להסיר את הבגדים הקודמים, וזהו העניין של "וגילחה את ראשה ועשתה את ציפורניה".

והיינו ברוחניות גם כן גילוח השערות הצריכים גילוח, כי הן מותרות אשר מהן יונקים החיצוניים. והיינו מה שמרבה האדם ומטריד דעתו וליבו בעסקיו במשא ומתן ומרבה בעסקים, שזהו ללא צורך. גם כאן שוב חוזר הרעיון של הגבול: מצד אחד האדם צריך לעסוק בפרנסתו – אם הוא סוחר שיעסוק במסחר, ואם הוא עובד במקום אחר אז שיעבוד; אבל מצד שני, כאן הצמח צדק אומר שצריך לגלח את כל המותרות, שהם בעצם כל אותם הדברים שהוא איננו צריך לעשות.

וביאור הדבר, הנה כתיב: "וברכך ה' אלוקיך בכל אשר תעשה" (דברים טו, יח), יש להבין למה אמר "אשר תעשה"? למה לו לאדם לעסוק במשא ומתן, ושבזה יברכו ה' ויתן לו טרף נפשו ונפשות בני ביתו, מאחר שכבר נכתב ונחתם לו פרנסתו בראש השנה ויום הכיפורים. כמו שאמרו חז"ל: "מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום כיפור" (ביצה טז, א). הקב"ה גוזר שהאדם יקבל כך וכך מזונות, וביום הכיפורים נחתם שכך יקרה, ומאחר שהם קצובים אם כן לכאורה גם אם לא יעסוק במשא ומתן יהיה לו פרנסתו, שהרי מה שקצב הקב"ה ודאי יקיים, כי ההוא אמר ולא יעשה חס ושלום. ומצד שני, בוודאי שגם אם יעסוק לא ירבה על הקצבה, ואם כן למה לו

בכל יום על מזונא ולא היה אוכל טרם שיתפלל, והיה אומר "עד דאתייהיב מבי מלכא", וזה פלאי שהרי כבר קצב לו ה' יתברך בראש השנה ויום הכיפורים. אומנם, העניין יובן בביאור עניין החותם בנעילה דיום הכיפורים. שאומרים 'וחתמנו', ופירש האריז"ל שהיא המשכת ה' גבורות דעתיק במלכות. והפירוש כך, כי מודעת זאת שבראש השנה נמשך חיות כללי מאין סוף ברוך הוא להחיות העולמות על שנה זו, שכל האור משנה שעברה מסתלק לשורשו בערב ראש השנה שהחודש מתכסה בו. ואחר כך על ידי תקיעת שופר והתפילות נמשך אור חדש להאיר לארץ העליונה שהיא בחינת מלכות, שהיא מקור של בריאה יצירה עשייה ולדרים עליה, הם כל העולמות העליונים והתחתונים המקבלים חיותם ממנו, דהיינו מאור אין סוף ברוך הוא וחוכמתו המלוכשת במידת מלכות. וכמו שכתוב: "ה' בחכמה יסד ארץ", וכנודע לידועי חן שבראש השנה הוא הנסירה, ומקבלת מוחין חדשים, עיין אגרות הקודש (סימן יד), "המתחיל לעורר את האהבה" כו'.

והנה המשכה זו הוא בחינת חיות כללי שנמשך מאור אין סוף ברוך הוא בבחינת מלכות. וכדי שיתחלק לפרטי פרטיות, להיות מאיר הארה ממנו לכל נברא לפי ערכו הן בעליונים והן בתחתונים, וזהו עניין החותם שמקבלת ה' גבורות. שמטבע הגבורות לפרר, וכמו שכתוב: "אתה פוררת בעוֹזך ים". והם המחלקים להיות הארת אור אין סוף ברוך הוא, שהוא החיות הכללי הנמשך במלכות, מתחלק לפרטי פרטיות מיני המשכות החיות מחולקים לכל אחד ואחד כפי ערכו וכפי עבודתו ומעשיו בשנה שעברה.

בניגוד לעשרת ימי תשובה, שאומרים בתפילת נעילה 'וחתמנו', כלומר זהו זמן החתימה. ופירש האריז"ל שהיא המשכת ה' גבורות דעתיק במלכות, ועל ידי זה הכל יובן.

והפירוש כך, כי מודעת זאת שבראש השנה נמשך חיות כללי מאין סוף ברוך הוא להחיות העולמות על שנה זו, שכל האור משנה שעברה מסתלק לשורשו בערב ראש השנה, שלכן אומרים שראש השנה נקרא "בכסה ליום חגנו" (תהילים פא, ד) – שהחודש מתכסה בו. ואחר כך על ידי תקיעת שופר והתפילות נמשך אור חדש להאיר לארץ העליונה שהיא בחינת מלכות, שהיא מקור של בריאה יצירה

בכל יום על מזונא ולא היה אוכל טרם שיתפלל, והיה אומר "עד דאתייהיב מבי מלכא" (עיין זוהר ח"ב סב, ב), עד שיינתן לי מבית המלך. הוא בעצם אומר שקודם צריך לבקש שיהיה לחם לאכול, ורק אחר כך לגשת לאכול אותו. ושוב חוזרת אותה השאלה: וזה פלאי, שהרי כבר קצב לו ה' יתברך בראש השנה ויום הכיפורים.

כרגיל, כדי להבין את העניין הזה הצמח צדק נכנס לבאר עניין מעט אחר. אומנם, העניין יובן בביאור עניין החותם בנעילה דיום הכיפורים. בעשרת ימי תשובה יש נוסחים מיוחדים שמוסיפים, ויש בהם לשונות של 'כתיבה' ו-'חתימה'. את לשון החתימה אומרים רק בתפילת נעילה,

מלכות. וכדי שיתחלק לפרטי פרטיות, להיות מאיר הארה ממנו לכל נברא לפי ערכו הן בעליונים והן בתחתונים, וזהו עניין החותם שאומרים בתפילת נעילה של יום הכיפורים, שמקבלת ה' גבורות, שמטבע הגבורות לפרר, וכמו שכתוב: "אתה פוררת בעוזך ים" (תהלים עד, יג).

והם המחלקים להיות הארת אור אין סוף ברוך הוא, שהוא החיות הכללי הנמשך במלכות, מתחלק לפרטי פרטיות מיני המשכות החיות מחולקים לכל אחד ואחד, כפי ערכו וכפי עבודתו ומעשיו בשנה שעברה. ההארה שמגיעה בראש השנה היא הארה כללית והיא מקור כל העולמות. ההארה הכללית הזו היא כל כך כללית, עד שהיא למעשה לא אומרת שום דבר לשום יצור פרטי. כדי שהיצור הפרטי יוכל לקבל חיות, הוא צריך שהאור הכולל יתחלק לפרטים – וזהו העניין של החתימה והחותם כפי שהצמח צדק מסביר כאן על פי האר"י. התפקיד של חמשת הגבורות הוא כביכול לפורר את שפע החסד לחתיכות קטנות, ליחידות מצומצמות יותר. על ידי החילוק הזה כל יצור יכול לקבל את המגיע לו, ועל ידי כך הוא בעצם יכול לקבל חיים בפועל ולא רק חיים תיאורטיים.

לשם משל בעלמא: יש תיאור של אדם שעוסק בגושים גדולים של זהב, ומפני שהוא עוסק בדבר כל כך גדול הוא יכול למות ברעב – מפני שאין קונים ואין יכולת לפרק את גושי הזהב הללו, והמסחר השוטף הוא בחתיכות קטנות ומפוררות. באותו אופן, אחת הפעולות שנעשית באופן תמידי כדי שיהיה אפשר

עשייה ולדרים עליה, הם כל העולמות העליונים והתחתונים המקבלים חיותם ממנו, דהיינו מאור אין סוף ברוך הוא וחוכמתו המלוכשת במידת מלכות. כל ראש שנה הוא ראש השנה באמת, במובן זה שהשנה החדשה היא התחלה של זמן חדש, ובאותו הרגע השנה הקודמת נגמרת ונגמרים חיי העולם לשנה הזו. לכן, בראש השנה צריך כביכול להוליד שנה חדשה לגמרי, ובראש השנה צריכה להיווצר שנה חדשה. הקב"ה צריך לתת במתנה עוד שנה אחת עם כל מה ששייך אליה, וזה מה שמתפללים עליו בראש השנה. על ידי התפילה ותקיעת השופר אנחנו ממשיכים את השנה החדשה, וכך נוצרת לה יחידה חדשה של זמן. האור החדש שנמשך לעולם מגיע קודם כל למקור החיים שהוא עולם עליון, ואחר כך הוא מתגלה לכל העולמות שנובעים ומקבלים מן הארץ העליונה.

וכמו שכתוב: "ה' בחכמה יסד ארץ" (משלי ג, כ), וכנודע לידועי חן שבראש השנה הוא הנסירה, ומקבלת מוחין חדשים. עיין אגרות הקודש (סימן יד), "המתחיל לעורר את האהבה" כו'. לא נרחיב על כך, אבל העניין של הנסירה קשור גם לתפיסת הבריאה בכללה אבל גם לעניין של הבריאה החדשה. אם נאמר זאת בצורה מאוד גולמית, הרי שמן המכלול צריכה לצאת יחידה מסוימת ומוגדרת, שהיא השנה ומה שיש בה עם כל הצדדים שלה – וכך בסופו של דבר מתקבלת שנה מסוימת.

ונהנה המשכה זו הוא בחינת חיות כללי שנמשך מאור אין סוף ברוך הוא בבחינת

וכידוע גם כן מעניין ה' גבורות שהם המפרידים הבל הלב, שיתחלק לכ"ב אותיות שהן מיני המשכות שונות. וכמו שכתוב בלקוטי אמרים חלק ב (פרק יא), משינויי צירופי האותיות והתמורות ותמורות דתמורות נמשך שינוי והתחלקות החיות לנבראים כמו שנתבאר שם. זהו הנקרא חותם, מה שמקבלים ה' חסדים דעתיק זהו העצם החיות כללית, והאור חדש הנמשך מאין סוף ברוך הוא שהוא בחינת השפעת החסד להחיות העולמות, כמו שנאמר "הזן את העולם כולו בטובו, בחן ובחסד". אך להיותו חיות כללי לכל העולמות לא ניתן בו התחלקות לפרטים, וההתחלקות לפרטים הוא על ידי ה' גבורות, ואז ניתן קצבה לשיעור החסד הנמשך לכל נברא בפרטות, כמה לזה וכמה לזה, וכמאמר חז"ל "מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ויום הכיפורים", שלכל אחד יש קצבה ומידה כמה שנמשך. ועל כן נקרא 'חותם', שכאשר נחתם בטבעת המלך אין להשיב. מה שאין כן בהיות עדיין החיות בכללות היה יכול להשתנות ולהיות נמשך לזה יותר ולזה מעט, ולכן תלוי בתשובה עד יום הכיפורים, שאז מתחלק החיות על ידי ה' גבורות. ואם יתקן מעשיו עד יום הכיפורים בעת נעילת שערים, יומשך לו חלק גדול מהחסד וכן להפך חס ושלום. אבל כאשר כבר נתחלק, וזה פירוש החתימה, שוב אין לשנות.

לפי זה תתווסף לכאורה הפליאה במה שמבקשים כל הבקשות מדי יום רפאנו כו', מה יועיל זה אחרי אשר נחתם בטבעת המלך ואחרי אין להשיב. והעניין, כי הנה בחינת חסד זה שנתחלק על ידי ה' גבורות ונקצב ממנו חלק לכל אחד ואחד,

למעשה, כל העברה של דברים ממקום למקום, מיחס ליחס, מנקודה לנקודה עומדת על השבירה של הנתינה הכללית ליחידות פרטיות מסוימות, והשבירה הזו נעשית על ידי כוח שתפקידו לצמצם ולהגביל את הדברים עד לגבול מוגדר. וכמו שכתוב בלקוטי אמרים חלק ב (פרק יא), משינויי צירופי האותיות והתמורות ותמורות דתמורות נמשך שינוי והתחלקות החיות לנבראים כמו שנתבאר שם. זהו הנקרא חותם. אם כן, החותם פירושו ההתחלה של הפירוט מן הנתינה הכללית. לכן, כתיבה ללא חתימה היא מעין דבר שאמנם הוא רשום על שמי, אבל אין לי יכולת להגיע אליו או להשיג אותו.

לקבל חיים לא באופן תיאורטי אלא באופן ממשי, היא ההקצבה והחלוקה לפרטים קטנים שמתאימים לעניינו ולהשגתו של כל אדם ואדם.

וכידוע גם כן מעניין ה' גבורות שהם המפרידים הבל הלב, שיתחלק לכ"ב אותיות שהן מיני המשכות שונות. חמשת הגבורות הן כנגד חמשת מוצאות הפה. בסופו של דבר, כל הקולות נובעים מנשיפה אחת פשוטה של אוויר, שהוא הבל הלב, אלא שמכיוון שאותו הבל כולל בתוכו את כל הקולות הוא איננו מעביר שום משמעות. כדי שהוא יוכל להעביר איזושהי משמעות צריך לצמצם את הנתינה הכללית הזו בסוגים שונים של צמצום, וזהו העניין של מוצאות הפה.

ההגדרה הזו בתפילת נעילה של יום הכיפורים נעשה דבר מוגדר לכל אחד שאותו הוא מקבל.

ואם יתקן מעשיו עד יום הכיפורים בעת נעילת שערים, יומשך לו חלק גדול מהחסד וכן להפך חס ושלום. אבל כאשר כבר נתחלק, וזה פירוש החתימה, שוב אין לשנות. החתימה כאן היא לא באותו מובן של חתימה על שטר. הנקודה של החתימה כאן היא שכל עוד הנתינה היא כללית אז היא גם אלסטית, היא יכולה להשתנות מבריאה לבריאה ומעולם לעולם, אבל כאשר כל דבר כבר מקבל מידה מסוימת – אז זו החתימה, ואז כבר לא ניתן לשנות. כל עוד לא היו מידות מוגדרות הייתה נתינה שהיא כל כך כללית, עד שאין בה שום דבר מוגדר, אבל יחד עם ההגדרה וההקצבה מגיעה גם החתימה, במובן הזה שהדבר כבר איננו ניתן לשינוי. כל עוד הדברים היו במכלול הם היו יכולים להשתנות לפי דרגתו של כל אחד ואחד, אבל מהרגע שבו כל אחד כבר מקבל את הקצבה המסוימת שלו, יש גבול לדבר.

לפי זה תתווסף לכאורה הפליאה במה שמבקשים כל הבקשות מדי יום רפאנו כו', ברך עלינו וכיוצא בזה, כי מה יועיל זה אחרי אשר נחתם בטבעת המלך ואחרי אין להשיב. אחרי שהוסבר שביום הכיפורים כל אדם מקבל את קצבתו המוגדרת, ומאז הוא איננו יכול לגרום לכך שהוא יקבל לא יותר ולא פחות – עדיין לא מובן לשם מה הוא מתפלל כל השנה.

והעניין, כי הנה בחינת חסד זה שנתחלק על ידי ה' גבורות ונקצב ממנו חלק לכל אחד ואחד, גם לאחר החלוקה הזו הוא

מה שמקבלים ה' חסדים דעתיק זהו העצם החיות כללית, והאור חדש הנמשך מאין סוף ברוך הוא שהוא בחינת השפעת החסד להחיות העולמות, כמו שנאמר בברכת המזון: "הזן את העולם כולו בטובו, בחן ובחסד". אך להיותו חיות כללית לכל העולמות לא ניתן בו התחלקות לפרטים, וההתחלקות לפרטים הוא על ידי ה' גבורות. הנתינה הראשונה של "כותבנו לחיים" היא נתינה כללית של השנה, היא נתינה של חיי כל העולמות כולם. אלא שאת המתנה הזו אף אחד איננו יכול לקבל כפי שהיא, מפני שהיא מעל ומעבר לכושר הקבלה של כל מהות באשר שהיא. כדי שהדברים יגיעו לכלל יכולת קבלה יש צורך לשבור ולפרק אותם ליחידות מוגדרות. ואז ניתן קצבה לשיעור החסד הנמשך לכל נברא בפרטות, כמה לזה וכמה לזה. וכמאמר חז"ל "מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ויום הכיפורים", שלכל אחד יש קצבה ומידה כמה שנמשך. ועל כן נקרא 'חותם', שכאשר נחתם בטבעת המלך אין להשיב. מה שאין כן בהיות עדיין החיות בכללות היה יכול להשתנות ולהיות נמשך לזה יותר ולזה מעט, ולכן תלוי בתשובה עד יום הכיפורים, שאז מתחלק החיות על ידי ה' גבורות. מראש השנה ועד יום הכיפורים יש נתינה לכל העולם כולו, לכל מערכות העולם יש איזשהו חלק. אלא שהשאלה מהו בדיוק החלק שמגיע לכל אדם ואדם – היא שאלה שעדיין נתונה לשינוי לפי מהותו של כל אחד. לכן, מה שמנסים לעשות בעשרת ימי תשובה זה בעצם להגדיר מהו החלק שלי, ועל ידי סיום

הנה החסד הזה שהוא בבחינת מלכות דאצילות, הרי הוא מרומם ונשגב מעלה מעלה מהשפעת טובות גשמיים שבעולם הזה כמו בני, חיי מזוני, ובכללם כל אלה כל הטובות גשמיות שהן טובות בעולם הזה. כי הרי מהות מדת החסד הוא להיטיב ולהשפיע חסדו וטובו אשר בלבו לזולתו, והטוב אשר הוא למעלה באצילות הוא להשפיע גילוי אלוקות, שהוא מקור החיים ומקור הטוב, ושגבה מדרגת טוב זה מהיות נמשך ממנו עניינים גשמיים, שהם נחשבים לטוב בעולם הזה וכלא ממש חשיבים למעלה. ואין דרך להמשכת טוב וחסד גשמי מן חסד עליון אלא על ידי ריבוי המשכות

במקום אחר מדובר על העניין של התפילה ועל כך שישנן תרעומות בין אדם לחברו, ושם מובא משל קטן של ילד קטן שיושב ובונה בניין מגפרורים, וזה עניין גדול מאוד עבורו. לאחר מכן בא ילד אחר והורס את הבניין, ואז אותו ילד שבנה את הבניין בא לאביו ומבקש שיורידו אש וגופרית, או שלפחות ידונו את הילד הזה למיתה מפני שהוא הרס לו את הבית. מה קורה ברגע הזה אצל האב? מכיוון שהוא מעריך אחרת את הבית הקטן שבנו בנה, הוא איננו יכול להתייחס באותה הרצינות למה שקרה. הוא אמנם מבין שבשביל הילד כשלעצמו זה דבר מאוד חשוב, אבל יש לו גם הערכה אחרת, ומבחינת ההערכה שלו כל הבית הזה הוא משחק בלבד. כמסקנה מהמשל הזה, נאמר שם שאם קיים הבדל כזה בין שני אנשים – שבסך הכל הם מאותו הסוג ומאותו המין, והם פחות או יותר בעלי אותו סוג של הבנה – כל שכן שקיים הבדל ופער עצום בין התפיסה של הטוב בעולם האצילות לבין התפיסה של 'החיים הטובים' בעולם הזה. לכן, אם לפעמים מישהו אומר: 'ריבוננו של עולם, תראה מה קרה לי! קרה לי כך וכך, אין לי פרנסה וכן הלאה' – אז

עדיין איננו שווה לכל נפש. הנה החסד הזה שהוא בבחינת מלכות דאצילות, הרי הוא מרומם ונשגב מעלה מעלה מהשפעת טובות גשמיים שבעולם הזה כמו בני, חיי מזוני. ההגדרה הקבועה של הטובות העולם הזה היא של בנים, חיים ומזון, ושלושת הדברים הללו הם דברים ששייכים רק לעולם הזה ולא לעולם עליון, ובכללם כל אלה כל הטובות גשמיות שהן טובות בעולם הזה. כי הרי מהות מדת החסד הוא להיטיב ולהשפיע חסדו וטובו אשר בלבו לזולתו. והטוב אשר הוא למעלה באצילות הוא להשפיע גילוי אלוקות, שהוא מקור החיים ומקור הטוב, ושגבה מדרגת טוב זה מהיות נמשך ממנו עניינים גשמיים, שהם נחשבים לטוב בעולם הזה וכלא ממש חשיבים למעלה. כאשר אדם מקבל את קצבתו, אפילו את קצבתו המוגדרת לו, הוא לא מקבל כך וכך פרנסה, כך וכך כסף או כך וכך בריאות, אלא הוא כביכול מקבל כך וכך השפעה אלוקית. אלא שמבחינתה של ההשפעה האלוקית כל ענייני עולם הזה הם בעלי משמעות אחת: הם חסרי כל חשיבות.

הקטנות בעולם הזה. אמנם נותנים לו חלק גדול בגן עדן, אבל מבחינת החלק בגן עדן בעיות העולם הזה הן כולן בעיות טריוויאליות. איזה סיפור בכמה גרסאות, שמספר על איזה מתנגד שמצא מישהו עורך תיקון חצות, והוא שואל אותו: 'למה אתה בוכה?' ואותו אחד עונה לו: 'מפני שבית המקדש נחרב'; - 'אבל מה יש לבכות?' - 'תראה כמה אנשים נהרגו לפי מה שכתוב בקינות!'. אומר לו המתנגד: 'זה קרה לפני קרוב לאלפיים שנה; אינני מבין אותך - אם לא היו הורגים אותם, הם עדיין היו חיים? אם כן, מה יש לך לבכות?'.

מעבר לכך שיש כאן איזושהי גסות, הטענות שלו נובעות מתוך תפיסה ועמדה של נצח או לפחות של כמה מאות שנים. מתוך הסתכלות כזאת, בעיות של הפרט כמו גם בעיות של אומה, על אסונותיהם ועל הדברים שקרו להם, הם מתגמדים ומתקטנים ונעשים חסרי חשיבות. זאת אומרת שאם אדם נידון מנקודת הראות של הנצח או מנקודת הראות של עולם האצילות, הרי שהמרחק בין הבעיות האישיות שלו בעולם הזה לבין הדברים הגדולים האחרים שקורים הוא עצום, ואז בעצם אפשר לומר: 'מה זה חשוב'. באותו אופן, גם כאשר האדם נידון בראש השנה וביום הכיפורים אמנם מקבל מנה מסוימת של חיי העולם הבא, והוא אכן יקבל את החיים ואת השפע, אבל בסופו של דבר זה לא באמת משנה כמה הוא יחיה כאן בעולם הזה.

ואין דרך להמשכת טוב וחסד גשמי מן חסד עליון אלא על ידי ריבוי המשכות

הקב"ה יכול להסתכל ממקומו העליון ולומר: אלו דברי הבאי, אלו דברים של מה בכך.

במקום אחד מדובר העניין של משה רבנו, שכשהעם בוכה הוא אומר: "האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך ... מאין לי בשר לתת לכל העם הזה" (במדבר יא, יב-יג). בתגובה לכך, הקב"ה אומר לו דבר שנראה מעט משונה: "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושטריו ולקחת אתם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך" (במדבר יא, טז). לכאורה זו תשובה שהיא איננה ממין הטענה: האנשים טוענים שאין להם לחם, משה אומר שהוא לא יכול לתת לחם, והקב"ה אומר לו למנות שבעים איש? אלא שההסבר לכך הוא שמשה היה בדרגה כזו, שפשוט לא הייתה לו אמפתיה לאנשים שבוכים על לחם; בגלל שהוא היה בדרגה כל כך גבוהה, הוא לא הבין אותם - מה יש לאנשים לצעוק על כך שהם רעבים או שהם ימותו? לכן, כשאנשים באים אליו וצועקים שהם רוצים לאכול, אז משה אומר לקב"ה: תראה, הם משוגעים! לכן, בתגובה לכך הקב"ה אומר לו: קודם כל תמנה לך מספר אנשים שהם לפחות יוכלו להבין שיש אנשים שצריכים לאכול, שיש אנשים שצריכים לדאוג לצאן ולבקר שלהם; ואחרי שיהיה את זה, יהיה אפשר לבנות איזשהו סוג של קומוניקציה.

הדברים הללו קשורים לעניינו, מפני שהטוב שניתן לאדם בראש השנה הוא במדרגה שאיננה מתייחסת לבעיותיו

והתלבשות, שיתלבש החסד שבמערכות האצילות בלבושים וכלים דחסד דעשר ספירות דבריאה יצירה עשייה, עד שיהיה מהשפעת חסדו עניינים גשמיים. ויש כמה וכמה היכלות שדרך בהם עובר שפע החסד האצילי עד שמגיע בעשייה להיות ממנו השפעה גשמית, שבעברו מהיכל להיכל מתעבה השפעתו להיות נמשך ממנו כפי מעלת הטוב שבאותו היכל, עד שכשמגיע לעולם הזה יומשך ממנו הטוב שלפנינו בבני חיי ומזוני, שבהם נכלל כל טובות העולם הזה. על זה אמרו חז"ל "אדם נידון בכל יום", שבכל יום יש דין האם כדאי וראוי הוא האדם שיומשך אליו מן החסד הנקצב לו ביום הכיפורים שיומשך טובות גשמיים, דהיינו שירד אותו החסד ממדרגה למדרגה עד שיתלבש בעולם הזה. ומעיינים במעשיו אם הוא ראוי לזה, ואם לא אז יישאר החסד למעלה ויתווספו לו עבורו טוב רוחני בעולם העליון.

וזה מה שמבקשים "רפאינו" "ברך עלינו", רוצה לומר שיומשך מן חסד הנזכר לעיל טוב גשמי בעולם הזה מה שהאדם צריך, ולא יישאר למעלה לגמרי, כי אם יישאר למעלה לא יהיה לו טוב בעולם הזה כלום. ועלו כהוגן שני המאמרים: מה שאמרו חז"ל "מזונותיו קצובים לו מראש השנה ויום הכיפורים" הוא נכון, שנמשך לו חסד קצוב על נפשו לפי מדרגתו בשנה שעברה. אבל החסד הזה יכול

הדרגה העליונה ביותר של הפשטה עד לדרגה שמתייחסת אל העולם הזה. הסדר של דרך ההשתלשלות של הטוב היא דרך של התעבות, במובן זה שבכל דרגה הוא נעשה יותר מגושם ויותר קשור לבעיות ששייכות לאותה הדרגה. ממילא, כל דרגה משמשת ממוצע בין הטוב של הדרגה שלמעלה ממנה לדרגה שמתחתיה, וכך יש מעבר תמיד של ההתייחסות עד שהוא מגיע לבעיות של העולם הזה.

יש סיפור על הרבי מקוצק, שהיה מפורסם בחוסר דרך הארץ שלו לכל העולם. יום אחד בא אליו אורח שידעו שהוא איננו מחשיב אותו, ובכל זאת הוא עשה לכבודו מסיבה גדולה וקיבל אותו בכל מיני כבוד. לאחר מכן שאלו אותו את הרבי מה קרה ומדוע הוא עשה כך, והוא השיב שהוא קיים מצוות גמילות חסד, משום שהוא

והתלבשות, שיתלבש החסד שבמערכות האצילות בלבושים וכלים דחסד דעשר ספירות דבריאה יצירה עשייה, עד שיהיה מהשפעת חסדו עניינים גשמיים. צריך כביכול לתרגם ולהעביר את העניין מדרגה לדרגה, עד שהוא יגיע לאופן כזה שבו תהיה לו התייחסות אל בעיות העולם הזה ולמה שמתרחש בו. ויש כמה וכמה היכלות שדרך בהם עובר שפע החסד האצילי עד שמגיע בעשייה להיות ממנו השפעה גשמית, שבעברו מהיכל להיכל מתעבה השפעתו להיות נמשך ממנו כפי מעלת הטוב שבאותו היכל, עד שכשמגיע לעולם הזה יומשך ממנו הטוב שלפנינו בבני חיי ומזוני, שבהם נכלל כל טובות העולם הזה. אותו תהליך שהזכרתי לגבי משה, קורה בעצם גם כאן. התהליך הזה הוא בעצם תרגום של מושג הטוב מן

טוב רוחני בעולם העליון. האדם איננו מפסיד את מה שמגיע לו, אלא השאלה היא באיזה מטבע הוא מקבל את הטובות הללו, ויכול להיות שהוא שיקבל את זה במטבע שהוא איננו יכול לפרוט בעולם הזה.

מסופר על הרבי מצאנז שהוא היה מקבל סכומים עצומים, אבל מימיו הוא לא הלך כסף בביתו; הוא פשוט לא היה יכול לישון כשנותר כסף בבית, והוא תמיד דאג לכך שהכסף שמגיע אליו יחולק עוד באותו היום לכל מי שזקוק. כמובן שאדם כזה גם חי בדלות, ופעם אחת בא לבקר אותו אדם שנהג בעשירות, והוא שאל אותו: 'איך אתה יכול להיות בבית כזה?' ענה לו הרבי: 'מה אתה עושה כעת? באיזה מקום אתה חי?' ענה לו העשיר: 'אני נמצא כעת בדרך', אז השיב לו הרבי: 'גם אני נמצא בדרך'. הנקודה מהסיפור היא השאלה של ההתייחסות: אדם יכול להרגיש כלפי כל העולם שלו שהוא בעצם רק נמצא בדרך, ולכן המינימום הוא מה שמספיק לו; אדם אחר רוצה לחיות פה ולגור פה, לא לחיות רק כהולך דרכים, ולכן זה משנה את כל הגישה שלו אל ענייני העולם הזה.

וזה מה שמבקשים "רפאינו" ו-"ברך עלינו", רוצה לומר שיומשך מן חסד הנזכר לעיל טוב גשמי בעולם הזה, מה שהאדם צריך, ולא יישאר למעלה לגמרי. כי אם יישאר למעלה לא יהיה לו טוב בעולם הזה כלום. ועלו כהוגן שני המאמרים: מה שאמרו חז"ל "מזונותיו קצובים לו מראש השנה ויום הכיפורים" הוא נכון, שנמשך לו חסד קצוב על נפשו לפי מדרגתו בשנה שעברה. אבל החסד הזה יכול

שללת לשוטה את השטות שלו זוהי גם כן גמילות חסד. העניין הוא שלפעמים צריך להבין שצריך לתת לאנשים לא רק את מה שאני חושב שהוא נחוץ מבחינתי, אלא גם את מה שאני חושב שהוא נחוץ מבחינתו, וכך הוא יכול ליהנות ולהרגיש טוב עם עצמו – למרות שאני יודע שזה לא דבר כל כך חשוב. כל זה קשור להבנה של שאלת הטוב בעולם בדרגות השונות שלו. אגב, יש אנשים – וזה גם קורה לאנשים גדולים – שיכולת ההבנה שלהם מגיעה רק עד לדרגה מסוימת, ואז לפעמים ה-'אורך' של השכל שלהם הוא לא כל כך גדול, וכך קורה שהם אינם יכולים להעביר אידיאה מסוימת לדרגות נמוכות מהם. מדוע? מפני שהם אולי מבינים מה מסובך עבורם, אבל הם לא מצליחים להבין מה מסובך וקשה עבור דרגות נמוכות מהם. זאת אומרת שיכולות להיות כל מיני שאלות שהן חסרות משמעות עבורי, אבל אני עדיין יכול להבין שהן משמעותיות עבור אנשים אחרים, וכדי שאני אוכל לבנות יחס של שואל ומשיב בעניינים הללו צריך קודם להבין מה הבעיה של האדם אחר, ואני צריך להתייחס לעולם המושגים שלו.

על זה אמרו חז"ל "אדם נידון בכל יום", שבכל יום יש דין האם כדאי וראוי הוא האדם שיומשך אליו מן החסד הנקצב לו ביום הכיפורים שיומשך טובות גשמיות, דהיינו שירד אותו החסד ממדרגה למדרגה עד שיתלבש בעולם הזה. ומעיינים במעשיו אם הוא ראוי לזה, לפי המצב והצורך העכשוויים שלו. ואם לא, אז יישאר החסד למעלה ויתווספו לו עבורו

להיות מנו כמה מיני טובות וכמה מיני דרגות, וכדי שיתגשם צריך להיות דין בכל יום אם ראוי האדם שיתגשם היום שפע החסד אליו וטובות העולם הזה אם לא – זהו "אדם נידון בכל יום", ולכן מועיל התפילה והבקשה לעולם.

השפע האלוקי יוכל להתבטא. אם אדם איננו עושה כלי ואיננו מקבל שפע זה לא מפני שלא מגיע לו, אלא מפני שהשפע שאמור להגיע אליו פשוט נשאר בדרגה שהיא גבוהה ממנו. סתם אדם צריך לעבוד כדי לקבל את המנה שלו, ומשום שהדברים הללו צריכים גבול, גם האדם צריך ליצור גבולות בהתייחסות שלו אליהם.

להיות מנו כמה מיני טובות וכמה מיני דרגות, וכדי שיתגשם ויגיע לעולם הזה צריך להיות דין בכל יום אם ראוי האדם שיתגשם היום שפע החסד אליו וטובות העולם הזה אם לא – וזהו "אדם נידון בכל יום", ולכן מועיל התפילה והבקשה לעולם. בהמשך הצמח צדק מדבר על כך שכאשר האדם עובד הוא יוצר כלי לסוג מסוים של שפע אלוקי. כשאדם עושה את זה הוא אומר מצד אחד שהוא לא רוצה לקבל יותר מן המידה, אבל מצד שני הוא צריך ליצור איזשהו כלי מסוים שדרכו

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

תלמידי הרב שטיינזלץ
מחזיקים בדורו